

potovanje v tokio

La passion de Jeanne d'Arc Trpljenje device Orleanske (Carl Theodor Dreyer, 1928)
Citizen Kane Državljan Kane (Orson Welles, 1941)
Tokyo Monogatari Potovanje v Tokio (Yasujiro Ozu, 1953)
Pater Panchali (Satyajit Ray, 1955)
A bout de souffle Do zadnjega diha (Jean-Luc Godard, 1959)
Once Upon a Time in the West Bilo je nekoč na divjem zahodu (Sergio Leone, 1969)
Amarcord (Federico Fellini, 1973)
A Woman Under the Influence Ženska pod vplivom (John Cassavetes, 1974)
Der Himmel über Berlin Nebo nad Berlinom (Wim Wenders, 1987)
Khaneh-ye dust kojast? Kje je hiša mojega prijatelja? (Abbas Kiarostami, 1987)
Dekalog Deset zapovedi (Krzysztof Kieslowski, 1988)

Slovenski film

Ples v dežju (Boštjan Hladnik, 1961)

Potovanje v Tokio

Tokyo Monogatari

Japonska 1953 134 minut čb

režija Yasujiro Ozu **produkcija** Takeshi Yamamoto **scenarij** Yasujiro Ozu, Kogo Noda **fotografija** Yashun Atsuta **glasba** Takanobu Saito **montaža** Yoshiyasu Hamamura **scenografija** Tatsuo Hamada, Itsuo Takahashi **kostumografija** Taizo Saito **igrajo** Chishu Ryu, Chieko Higashiyama, So Yamamura, Kuniko Miyake, Haruko Sugimura, Nobuo Nakamura, Kyoko Kagawa, Setsuko Osaka, Eijiro Tono, Teruko Nagaoka, Zen Murase, Mitsuhiro Mori, Hisao Toake, Toyoko Takahashi, Mutsuko Sakura, Toru Abe, Sachiko Mitani, Junko Anan, Yoshiko Togawa, Ryoko Mizuki

Chishu Ryu,
Cheiko Higashiyama

Glej, vidiš, glej, kako začne, vidiš?, veš, da bo težko šlo do solz, ki te edine lahko zadovoljijo, ki so edini dokaz, ti, glej, napisi, pismenke, slike na platno, na grobo tkanje, na predpražnik, na preprogo, takoj te pripelje domov, takoj te udomači in zdaj že stanuješ v tem filmu in začetne podobe ti bodo že takoj blizu, a čutiš?, a veš kaj govorim?, a veš?, začenjaš kot norec, tujec, ob katerem se bo najbrž spet čudila, a je res moj?, ti, ne, to mi je res pomembno, ker če že tu ne veš, kaj pod milim bogom hočem od tebe, ne, hočem ni prava beseda, želim, upam, tiho upam, ne vem, sanjam, skratka, potem nima smisla..., spet nekoga nekam siliš, ja, no, saj takega se poznaš, in ko bo rekla, tako in tako in po čudežu govorila tvoje besede, njene besede, ki si jih želiš slišati, ji ne boš verjel in boš spet surov, ti, vlak, to je on, tako vedno začne, vidiš, tako, posnetek od daleč, pokrajina, regija, okoliš, posnetek številka ena, nekaj sekund, štiri, šest, zdaj posnetek številka dve, smo že bližje, vidiš?, smo že v mestu, v četrti, okolici, skoraj doma, in pet, šest, hop, hiša, in njena okolica, domače okolje, posnetek številka tri, in zdaj še noter, posnetek številka štiri, soba ali predsoba, notranjost hiše, dom, vidiš, tako se potuje pri Ozuju, starejši par, mož in žena, v okviru, v portretu, v dialogu, v miru, skupaj, vsak pri sebi sam, kako vedro otožno sanjarita o obisku svojih otrok v Tokiu, glej ta obraza!..., spomniš se na tiste tolmače, profsorske impresarije, ki so jih imeli v času nemega filma ponekod pod platnom, da so ljudem pojasnjevali, zakaj se ona diva tako obupano preteguje sred scene in ad hoc montirali manj spretno preskoke iz prizora v prizor ali z obraza na obraz, ti, ta starejši mož, to je Chishu Ryu, on igra praktično v vseh Ozujevih filmih, v glavnem igra očeta, arhetipski oče, oče vseh Ozujevih gledalcev, ko gledam njega, se vedno spomnim, kako mi je Hua Qing govoril o svojem očetu, ta ga je, ko je bil še čisto majhen poklical k sebi in mu povedal, da ve sam zelo malo in da mu v življenju ne bo mogel kaj dosti pomagati, nekaj takega, in to na način, kot da se opravičuje, oziroma ne, da sprejema, tako nekako, če se prav spomnim, in takrat sem si želel, tako kot zdaj in vsakič, ko gledam ta Chishujev obraz, da bi tudi jaz imel takšnega očeta..., naglo se obrne in te ošine, kar bolj veš kot vidiš v tej temi, tega ne mara, ne mara poslušati, da grdo govoriš o očetu, in ti to včasih razumeš in včasih ne, toda to si ji moral povedati, pa če jo do konca vrže iz filma, ker tudi to mora razumeti, ti, glej, vidiš?, spet isti prehod na novo prizorišče, visoki dimniki v okolici, mesto, hiša, soba in potem takoj ljudje, prihajajo in odhajajo iz kadra, iz okvirja, kamera pa sedi in miruje..., pogledaš jo, če gleda, gleda, ti, vidiš?, najbrž vidi, ne kima, to je dober znak, in ne obrača se k meni, gleda, ti, in nikoli ne gre z ljudmi ven iz domačega okolja, vidiš?, tudi njo, najmlajšo hči, jo sicer spremi po ulici, toda kamera jo spremlja z domačega praga, nikamor ji ni treba, vse je tu..., gledaš, ne veš, če si dobro povedal, ti, vse je tako mirno in gotovo..., ne veš, mogoče bi ji moral že prej povedati o paradoksu njegove režije, da je strogo koncipirana, likovna, stoodstotno nadzorovana, minimalistična, konceptualna na nek način, popolna forma (edina v zgodovini filma), ki pa v nasprotju s temi strašljivo zvnečimi besedami deluje blizu, domače, arhetipsko, ritualno, ljudsko, božje, in ko vidiš dva njegova filma, v tretjem točno veš, kaj je in kaj sledi, vse veš, poznaš, in od

takrat so ti filmi čisto tvoji, režiraš jih skupaj z njim, ti, in te domače zadrege, nadležni starši, otroci v svojem svetu, s svojimi računi, pezzantna vljudnost, zadrževanje, poznaš, a ne?, te nujne neprijetnosti..., pričakuješ prizor babice z najmlajšim vnukom zunaj na hribu ob hiši, gledaš ga, spomniš se, da si ga pred tedni gledal tu, v Kinoteki, sam, okoli dveh zjutraj, spomniš se, kaj si čutil, ta dan ga prvič vidi, babica, prvič ga ima živega pred očmi, do sedaj je o njem samo poslušala, o najmlajšem vnučku, ki se je rodil v Tokiju, v drugem svetu, ki raste tam in je tam hudo jokal, ko je dobival prve zobe, bogi revček, in je zmeraj bolj navihan in sploh več nič ne posluša in bog se ga usmili in le kaj bo iz njega, zgodba, ki ji je zdaj živa pred očmi, motnimi od solz in nemirnimi od drhtenja, ki hkrati najbrž vejo, vem sinko, vem, da ne moreš razumeti mojega drhtenja in da so ti čudne moje oči in da te plašim s tem starim obrazom in strmenjem, on pa se nemarno spotika v visoki travi in nabira rože in je vsa njena sreča..., gledaš njo, na skrivaj, da ji ne zmotiš pogleda, vznemirjen, potem znova pogledaš na platno, ti, a..., obmolkneš, sovražiš se zaradi besed, ki jih ne poznaš, zaradi občutij, ki jih ne poznaš z besedami, stvari, zdaj boš lahko tiho, bog, tiho do konca, tiho, ko bosta stara dva pri Noriko, snahi mrtvega sina, ki jima bo bolj všeč od lastnih otrok in bodo govorili tudi o neprijetnih stvareh, ki jih je počel pokojni sin in skomigali, tako je in je, pil je in to je zdaj dragocen spomin, tiho, ko ju bodo otroci poslali v toplice Atami, da bi se imela lepo in jim ne bi bila v napoto, vsaj za nekaj dni, tiho, ko bosta tam obsedela na betonskem zidu ob morju, zazrta v lep razgled in v minule dni, in bosta rekla, da je življenje žalostno in razočarljivo, ampak da v življenju ne smeš preveč pričakovati in da so njuni otroci kar v redu, celo nad povprečjem in bosta žalostna in vedra in strinjala se bosta, to je njun čaroben trenutek, da pojmeta domov, da sta videla Tokio, videla Atami, videla, kako živijo otroci in videla, kako zgledajo vnučki, in bo to posneto tako lepo in bosta onadva tako lepa, da boš seveda spet jokal in tokrat gledal, če ona tudi..., tiho, ko si bosta šla z Noriko ogledovat Tokio, ko bosta imela vse mesto pod seboj in bo stara rekla, a ni Tokio velik?, stari pa bo rekel, ja, res, če bi se izgubila, se mogoče nikoli več ne bi našla, tiho, ko se bo stari s prijateljskimi mladostniki napil in bodo spet govorili, da z otroki ni lahko, in da so nad svojimi razočaranji, ampak da je še v redu, ker časi so se spremenili in danes je marsikdo pripravljen ubiti svojega očeta, njihovim otroci pa vsaj tega zanesljivo ne bi naredili in torej ni tako slabo, tiho tudi, ko bosta stara in Noriko skupaj legli, stara na posteljo svojega mrtvega sina, kako lepo je spati na postelji mrtvega sina!, in skupaj jokali, tako da bo v temi videti obraz Noriko in solzo, ki se bo nabirala v njenem očesu, zadaj pa bo slišati hlipati staro, tiho, ko bo najstarejši sin, zdravnik, zvedel, da je mama hudo bolna, šel bo do vrat in zamišljeno zrl v vrt, dolgo časa, potem pa se bo nenadoma priklonil in požvižgal mački ali kakim drugim živalim, ti, glej, ta prizor mi je všeč, kako dolgo traja to njegovo nepremično stanje na vrtnih vratih, potem pa se nenadoma prikloni in požvižga mački ali kakim drugim živalim, kot bi se v hipu od nekod vrnil, kot da bi se nekaj naenkrat odločil..., čisto tiho, ko bo stara umrla, in bo stari rekel Noriko, po tem, ko bodo otroci že odhiteli nazaj k svojim življenjem v Tokio, če si sam, so dnevi predolgi, ona pa se bo rahlo nasmehnila, tiho, ko se bo Kyoko, najmlajša hči, jezila na brate in sestre, še tujci bi bili bolj uvidevni!, Noriko pa jo bo mirila in ko bo Kyoko drugi dan v šoli, na kateri uči, pogledala na uro, stopila do okna in pospremila vlak, v katerem bo njena prijateljica Noriko na poti v Tokio, tiho, ko bo slišati samo še zvok motornega čolna na reki ali morju v ozadju, ki bo kot tiktakanje ure, tiktakanje samote, sprejemljive in težke za obraz ovdovelega starca, obsedelega v hiši, v kateri se temni..., ti, nekdo je o tem filmu napisal, da zajame tako veliko gledalčevega življenja, da je prepričan, da je bil v družbi z nekom, ki ga dobro pozna, a 'maš ta občutek?...', mislim o tem, da je resnica temeljna emocija in da je resnica v temelju emocija in kaj to pomeni, ti, a veš? in ti otroci, okej, zgledajo kot paleta značajev, kot tipi, svetniška snaha pokojnega sina, dobra in prijazna najmlajša hči, ki še živi pri njiju, še kar v redu starejši sin, ki pa nima časa, jezni mladenič v najmlajšem sinu in skoraj preveč nesramna in preračunljiva starejša hči, ampak takoj in ves čas vidiš, da ti za vsakega, tudi za starejšo hči ponudi možnost simpatije, in potem niti niso več tako različni, niso tipi in lahko razumeš, razumeš tudi in čutiš, da določene stvari niso po željah, ampak vseeno so, so, zato morajo biti..., kot je z malo težjo pisavo, malo bolj okorno pripovedoval Leibniz, o svetu, ki ni ne idealen, ne dober, le najboljši možen, najboljša možna kombinacija dobrega in slabega, ampak tega ji zdaj ne boš govoril, čeprav mogoče pozna Leibniza, saj je hodila v šole..., ti, in kot je, podobno zamaknjen, če se spomniš, če si gledala, gotovo si gledala, samo mogoče se ne spomniš, kako Miha Baloh v Plesu v dežju, Maruša rdečelaska, Duša Počkaj, njegova punca je medtem že umrla, v nekem drugem prostoru, doma, samo on tega ne ve, ko govori, ne da bi videl en sam Ozujev film, ne da bi slišal zanj, ko torej govori v nekem čisto drugem svetu, z nekim drugim čustvom, res, ampak o tem, lepše kot bi si Ozu in jaz lahko želela..., citat imaš pripravljen, veliko truda je bilo vložene v ta večer, vzameš ga iz žepa, ti, "Ni boljšega sveta. Ta je, tak pač je. Res, svet ni vedno rožnat, pogostejše dežuje kot sveti sonce. Res. Vendar, Maruša moja, ta svet je vendar tako lep, tako resničen. Dajva vztrajajva, nadaljujva, in bodiva radostna v dežju in kljubujva vsemu. Veš, ni, ni boljšega sveta. Ta je. In midva živiva v njem. Ti si, Maruša rdečelaska, ti si, in ta svet je ta svet." ..., tu moraš končati ta citat, čeprav ne moreš, ker ga tu preprosto ni konec, ker ga tu preprosto še ni, čeprav je tu vse, vse kar si ji hotel povedati, ampak, če bi ji zdaj povedal do konca, če bi nadaljeval "In še nekaj, kar sem ti mogoče pozabil povedati, Maruša rdečelaska: neizmerno te ljubim!", če bi tako končal, bi ji lahko čustva preveč zaneslo, preveč drugam, in zdaj ji ne moreš na dolgo in široko razlagati teh stvari, zdaj je treba negovati to čustvo, do katerega sta, do katerega je, upam, mogoče prišla..., ne pogledaš je še, gledaš naprej v papir in v te besede, ki ji jih ne moreš povedati, neizmerno te ljubim, ti, a veš, mami, a razumeš?

Setsuko Hara

